

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 574/2023-32

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Petra Molnára a sudcov Ivana Fiačana a Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej ČOLLÁK & PARTNERI advokátska kancelária s. r. o., Floriánska 19, Košice, proti uzneseniu Okresného súdu Košice I sp. zn. 15C/3/2022 z 28. marca 2023 (toho času konanie vedené Mestským súdom Košice pod sp. zn. KE1-15C/3/2022) takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Mestského súdu Košice sp. zn. KE1-15C/3/2022 z 28. marca 2023 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Mestského súdu Košice sp. zn. KE1-15C/3/2022 z 28. marca 2023 **z r u š u j e a v e c v r a c i a** na ďalšie konanie a rozhodnutie.
3. Sťažovateľke **p r i z n á v a** náhradu trov právneho zastúpenia v sume **530,85 eur**, ktorú **j e** Mestský súd Košice **p o v i n n ý** zaplatiť jej právnej zástupkyňi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a napadnuté rozhodnutie

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 26. mája 2023 domáha vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením všeobecného súdu označeným v záhlaví

tohto uznesenia. Sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd zrušil napadnuté uznesenie okresného súdu a vrátil mu vec na ďalšie konanie. Zároveň si uplatnila právo na náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka podala žalobu o náhradu škody na zdraví (konkrétne vyčíslená náhrada za stratu na zárobku po dobu pracovnej neschopnosti) a nemajetkovej ujmy spôsobenej dopravnou nehodou, ktorú následne po ustálení jej zdravotného stavu doplnila o výšku nároku na náhradu bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia opakovane (22. júla 2022 a 25. októbra 2022) návrhom na rozšírenie petitu o tieto čiastkové nároky vyplývajúce z totožnej škodovej udalosti s preukázaním bodového ohodnotenia požadovaných nárokov. Okresný súd prvým uznesením z 21. marca 2022 nepripustil zmenu petitu sťažovateľky z 22. júla 2022 so strohým odôvodnením, že *„Súd s poukazom na ust. § 139, § 140 ods. 1 a § 143 ods. 1 CSP nepripustil zmenu žaloby a to z dôvodu, že výsledky doterajšieho konania nie sú podkladom pre konanie o zmenenej žalobe.“*

3. Napadnutým uznesením okresný súd nepripustil zmenu petitu v totožnom znení navrhnutú podaním sťažovateľky z 25. októbra 2022. Z odôvodnenia tohto uznesenia v podstatnom vyplýva: *„Súd je toho názoru, že v predmetnom konaní ide o uplatnenie celkom nového nároku - titulom bolestného a titulom sťaženia spoločenského uplatnenia, pričom výsledky doterajšieho dokazovania by nemohli byť podkladom pre konanie o takto zmenenej žalobe. Preto súd nepripustil zmenu žaloby.“*

4. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva aj to, že vodič autobusu, ktorého prevádzkou bola sťažovateľke spôsobená škoda na zdraví, bol právoplatne uznaný za vinného zo spáchania prečinu všeobecného ohrozenia rozsudkom okresného súdu sp. zn. 5T/19/2020 zo 17. júna 2020 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 6To/73/2020 z 3. decembra 2020.

5. Sťažovateľka podanou ústavnou sťažnosťou namieta, že okrem dvoch čiastkových nárokov uvádzaných okresným súdom už v podanej žalobe (body VIII, IX, X žaloby priloženej k ústavnej sťažnosti, pozn.) uvádzala ako súčasť žalobnej argumentácie vo vzťahu k požadovanej náhrade za škodu na zdraví aj bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia s poukazom na právnu úpravu, podľa ktorej je možné bodové ohodnotenie lekárskeho posudkom vyhotoviť až po ustálení zdravotného stavu poškodenej. Sťažovateľka v žalobe uviedla, že k uplatneniu týchto nárokov dôjde *„po procesnej stránke rozšírením žalobného návrhu – až po ustálení zdravotného stavu žalobkyne a obdržaní lekárskeho posudku obsahujúceho uvádzané bodové a finančné ohodnotenie“*. V petite žaloby sú výslovne uvedené len vyčíslené nároky na náhradu za stratu na zárobku a nemajetková ujma. Predmetný lekárskeho posudok o bolestnom a sťažení spoločenského uplatnenia bol vyhotovený 2. júna 2022 a tvorí prílohu ústavnej sťažnosti.

6. Sťažovateľka vo svojej ústavnej sťažnosti nesúhlasí s právnym hodnotením veci ako návrhu na pripustenie zmeny žaloby, pretože podľa jej názoru nejde o zmenu žaloby, ale ide o uplatnenie samostatných nárokov, teda objektívnu kumuláciu nárokov, keď konajúci súd o zmene žaloby nemá oprávnenie rozhodovať, do úvahy prichádza len vylúčenie na samostatné konanie.

7. Napriek uvedenému názoru pre prípad, že sa ústavný súd stotožní s povahou veci ako *„zmena žaloby“*, sťažovateľka poukazuje na ústavne neakceptovateľnú absenciu dôvodov napadnutého uznesenia, ako aj jeho rozpor so zisteným skutkovým stavom a nelogickosť hodnotenia,

že doterajšie konanie nemôže byť podkladom na rozhodnutie aj o novo uplatnených nárokoch. V tejto súvislosti poukázala na nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 472/2014. K faktickému stavu konania poukázala sťažovateľka na to, že protistrana aj intervenient sa už k nárokom sťažovateľky vyjadrili vo svojich stanoviskách z 9. marca 2022 a 30. marca 2022, a to nielen vo všeobecnosti k náhrade za škodu na zdraví, ale aj osobitne k nárokom na bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia. Prvé pojednávanie (16. februára 2023) bolo uskutočnené viac ako pol roka po uplatnení týchto nárokov a osobitne na pojednávaní konanom 2. mája 2023 sa sťažovateľka vyjadrila k veci v celej šírke uplatnených nárokov. Následkom napadnutého uznesenia sťažovateľka musí iniciovať ďalšie zbytočné civilné sporové konanie proti tomu istému subjektu s tým istým skutkovým základom v dôsledku formalistického a svojvoľného postupu okresného súdu. Podľa jej názoru ide o zbytočné zaťažovanie účastníkov konaní aj celého súdneho systému.

8. Ústavný súd sťažnosť sťažovateľky predbežne prerokoval a uznesením sp. zn. II. ÚS 574/2023 z 13. decembra 2023 ju prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II.

Vyjadrenie mestského súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

II.1. Vyjadrenie mestského súdu:

9. Podpredsedníčka mestského súdu listom sp. zn. 1SprV/1091/2023 z 29. decembra 2023 oznámila ústavnému súdu, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania vo veci, popísala priebeh napadnutého konania a k meritu uviedla, že predseda súdu ako orgán riadenia a správy súdu nemôže preskúmať rozhodnutia súdu ani sa vyjadrovať k porušeniu práva sťažovateľky na spravodlivý proces.

II.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

10. Zúčastnenou osobou v konaní je spoločnosť Dopravný podnik mesta Košice, a. s. (žalovaný v konaní, pozn.), ktorú ústavný súd listom z 18. decembra 2023 upovedomil o podanej ústavnej sťažnosti a poskytol jej lehotu 14 dní na prípadné zaujatie stanoviska. Zúčastnená osoba toto svoje procesné oprávnenie nevyužila.

II.3. Replika sťažovateľky:

11. Sťažovateľke bolo 12. januára 2024 zaslané stanovisko mestského súdu s možnosťou zaujať k nemu stanovisko v lehote 10 dní, ktorú sťažovateľka nevyužila.

12. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) vec prejednal a rozhodol bez nariadenia ústneho pojednávania, pretože na základe obsahu podaní a vyžiadaných spisov dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

13. Podstatou ústavnej sťažnosti je nesúhlas sťažovateľky s posúdením jej podania ako návrhu na pripustenie zmeny žaloby. Zároveň však namieta arbitrárnosť posúdenia výsledkov už vykonaného dokazovania vo vzťahu k ich spôsobilosti byť podkladom na konanie o zmenenej žalobe.

14. Úlohou ústavného súdu nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Skutkové a právne závery súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, teda z ústavného hľadiska neudržateľné s priamym dopadom na základné práva v intenzite ústavnej relevancie.

15. Arbitrárnosť a zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí všeobecných súdov je najčastejšie daná rozporom súvislostí ich právnych argumentov a skutkových okolností prerokovaných prípadov s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu.

16. V úvode ústavný súd konštatuje, že sa nestotožnil s právnym názorom sťažovateľky, že jej podanie z 25. októbra 2022 nie je možné považovať za návrh na zmenu žaloby. Už z obsahu žaloby sťažovateľky (citovaného v bode 5 tohto nálezu) jednoznačne vyplýva, že si mieni uplatniť aj sporné nároky na náhradu škody na zdraví – bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia, a to po ustálení jej zdravotného stavu „rozšírením žalobného návrhu“. Podanie z 25. októbra 2022 bolo aj označené ako „Opätovná žiadosť o rozšírenie žalobného návrhu“.

17. Podľa § 140 ods. 1 a 2 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) zmena žaloby je návrh, ktorým sa rozširuje uplatnené právo alebo sa uplatňuje iné právo. Zmenou žaloby je i podstatná zmena alebo doplnenie rozhodujúcich skutočností tvrdených v žalobe.

18. Nemožno preto okresnému súdu vyčítať, že, posudzujúc podanie podľa jeho obsahu, ustálil tak, že ide o zmenu žaloby. Predmetným podaním totiž došlo k rozšíreniu uplatneného práva na náhradu škody na zdraví o ďalšie čiastkové nároky, čo bolo nevyhnutne sprevádzané aj doplnením rozhodujúcich skutočností tvrdených v žalobe minimálne v rozsahu výšky bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia.

19. Podľa § 143 ods. 1 CSP súd nepripustí zmenu žaloby, ak by výsledky doterajšieho konania nemohli byť podkladom na konanie o zmenenej žalobe. Zo znenia tohto ustanovenia vyplýva, že súd pri úvahe o tom, či bude súhlasiť so zmenou žaloby, môže zvažovať iba to, či výsledky doterajšieho konania (ako celku) môžu byť podkladom na konanie o zmenenom návrhu. Ak to tak je, musí so zmenou návrhu súhlasiť. Bez právneho významu neostáva v tejto súvislosti ani povinnosť všeobecného súdu postupovať v konaní hospodárne a bez zbytočného zaťažovania sporových strán, ktorá nie je naplnená zbytočným rozširovaním počtu konaní o predmete, ktorý má identický skutkový základ.

20. Napadnuté uznesenie je zdôvodnené iba citáciou zákonných ustanovení bez toho, aby všeobecný súd svoje rozhodnutie o ich aplikácii na daný prípad zdôvodnil aj ústavne konformnými

dôvodmi zodpovedajúcimi špecifikám dotknutého konania. Inými slovami, z uznesenia okresného súdu nie sú zrejme žiadne dôvody, na základe ktorých okresný súd dospel k názoru, že by výsledky doterajšieho dokazovania nemohli byť podkladom aj na konanie o rozšírenom žalobnom návrhu sťažovateľky. Napadnuté uznesenie preto neposkytuje ani dostatok dôvodov, na základe ktorých by bolo možné preskúmať, či okresný súd postupoval v súlade s § 143 ods. 1 CSP.

21. Námietka sťažovateľky o arbitrárnosti napadnutého uznesenia vo vzťahu k dôvodom, pre ktoré výsledky doterajšieho konania nemôžu byť podkladom na konanie o zmenenej žalobe, je preto dôvodná a ústavne relevantná.

22. Vychádzajúc z uvedených úvah, dospel ústavný súd k záveru, že v prejednávanej veci došlo k porušeniu práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, podľa čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

23. K namietanému porušeniu práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a podľa čl. 11 ods. 1 listiny ústavný súd dodáva, že ho v konaní nezistil. Napadnuté uznesenie procesného charakteru o nepripustení zmeny žaloby (nielen v kontexte jeho zrušenia a vrátenia veci na nové posúdenie) nie je samo osebe spôsobilé zasiahnuť substantívne vlastnícke právo sťažovateľky, ktorého ochrany sa mohla a môže domáhať aj samostatnou žalobou o náhradu za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia. Z tohto pohľadu vyznieva aj samotná ústavná sťažnosť sťažovateľky do určitej miery ako akademický spor, a preto ústavný súd v časti namietaného porušenia práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a podľa čl. 11 ods. 1 listiny návrhu sťažovateľky nevyhovel (bod 4 výroku tohto nálezu).

24. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah.

25. Vzhľadom na to, že napadnuté rozhodnutie porušuje základné práva sťažovateľky, ústavný súd ho zrušil a vrátil vec na ďalšie konanie a rozhodnutie mestskému súdu (bod 2 výroku tohto nálezu). V ďalšom konaní bude úlohou mestského súdu s prihliadnutím na zásadu hospodárnosti konania riadne odôvodniť, prečo výsledky doterajšieho dokazovania nie sú spôsobilým podkladom na rozhodnutie aj o ďalších uplatnených nárokoch (bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia).

IV. Trovy konania

26. Úspešná sťažovateľka si uplatnila právo na náhradu trov konania.

27. Ústavný súd priznal sťažovateľke fakultatívnu náhradu trov konania podľa § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) v rozsahu tarifnej odmeny za dva úkony právnej služby v roku 2023 (prevzatie zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti v sume po 208,67 eur) a režijného paušálu k nim podľa § 16 ods. 3 vyhlášky (dvakrát v sume po 12,52 eur). Takto určená suma predstavuje s daňou z pridanej hodnoty celkom sumu 530,85 eur (bod 3 výroku tohto nálezu).

28. Priznanú náhradu trov konania je mestský súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP).

29. Podľa čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. marca 2024

Peter Molnár
predseda senátu